

گفت و گو با احمد زیدآبادی بخشی از گرفتاریهای نیروهای بحث معرفتی و شناخت است

علی نصاری

اشاره: گفت و گو با احمد زیدآبادی اگر چه پس از مصاحبه او با یکی از روزنامه‌های پرتیراژ کاری حرفه‌ای نیست اما به لحاظ پرورش و پرداخت آنچه او «بن‌بست اصلاحات» نامید همچنین به دست آوردن تصویری دقیق‌تر از ملی، مذهبی، نظر و گرایش که او را به زندان افکند نمی‌تواند خالی از فایده باشد.

زیدآبادی که روزنامه نگاری را در روزنامه اطلاعات شروع کرده، اکنون عضو سرویس سیاسی روزنامه مشهوری و در حال به پایان رسانیدن تز دکترای خود در زمینه «رابطه دین و دولت در اسرائیل» است.

پاره دوم گفت و گو با او را حوال محرومی - مذهبی‌ها با هم می‌خوانیم

بین افراد نیز موثر است، افراد با هم مهربان‌تر می‌شوند و اهل خیر و بخشش می‌بذل می‌شوند، خوب است، این به همبستگی اجتماعی کمک می‌کند، جای دین چنین حوزه‌هایی است و نه جای دیگری و این چیزی است که من به صراحت می‌گویم.

یعنی در واقع سکولاریسم به معنای درست کلمه اگر نمی‌پذیرد مرز میان نگاه‌های که شما ارائه می‌دهید با سکولاریسم چیست؟

نیروهای ملی-مذهبی بخشی از جنبش اصلاح طلبی هستند که وقتی این بخش به بن‌بست برسد آنها هم به بن‌بست می‌رسند

بحث سکولاریسم در ایران بدنام شده است و فکر می‌کنند بی‌دینی باری توجه به دین، نه سکولاریسم به معنای جدایی نهاد دین از دولت چیزی است که بر آن اعتقاد دارم اما دولت‌های سکولار می‌توانند راجع به دین دو موضع بگیرند یکی مثل دولت ترکیه، موضع ضد دینی دارد که این حصلت دموکراتیک آن را زیر سوال می‌برد و یک دولت دیگر مثل آمریکا گرایش دیگری نشان می‌دهد حتی بودجه‌هایی برای تقویت نهادهای دینی اختصاص می‌دهد و هیچ اشکالی ندارد و خیلی هم خوب است، بنابراین به مفهوم یک دولت سکولار یا گرایش تقویت اخلاقیات تاکید می‌کنم نه به معنای دست زدن برای اجرای احکام شرع در حوزه عمومی.

واقع نوعی حکومت دین‌باور آن هم به این لحاظ که عمده گرایش‌های عمومی جامعه دینی است.

بله یک حکومت دین‌باور آن هم به گرایش جامعه برمی‌گردد، مردمی که به دین علاقه دارند کسانی را انتخاب می‌کنند که اخلاقیات دینی دارند و هر وقتی شما در حکومت قرار می‌گیرید اخلاق دینی دارید و پایبند به اخلاق دینی هستید، دوست دارید این را بشویند و ترغیب کنید مطلقاً مشروطیت خود را از دین نمی‌گیرید و آن مشروطیت جنبه مردمی دارد و هیچ مبنای دیگری ندارد.

آنچه امروزه به نام ملی، مذهبی می‌شناسیم، چه‌جا است متنوع، رنگارنگ و البته متضاد از چپ و دارینگان اندیشه گل سرخ توحیدی تا لیبرال‌ها و پیروان اقتصاد بازار، افراد متدین و مفید تا لایک‌ها... پرستش این است که در فرایند تضارب و تعاضی اندیشه نوعی اجماع و قرابت در حوزه‌های اقتصادی، اندیشه... حاصل شده است یا ضرورت‌های سیاسی همایش و همسویی ملی را فراهم آورده است؟

عمده‌ترین چیزی که نیروهای ملی مذهبی را به هم وصل کرده نوعی تعقیب گرایشات مرحوم مصدق، طالقانی، بازرگان و شریعتی است و آنان بر اساس گرایش خود بخشی از اندیشه‌های اینها را بیشتر می‌پسندند و یا به آنها نزدیک‌ترند، در واقع تنها این‌ها به هم است، از اینکه خارج می‌شویم جای بحث دارد، رابطه دین و دولت، بحث‌های اقتصادی تادامه دموکراسی تا چگونگی تعامل با جهان بیرون همه اینها جای بحث دارد و اختلاف نظر شدید است.

قرار بود ملی مذهبی‌ها دور هم جمع شوند و حرف بزنند و به تفاهم برسند ولی این جلسات منجر به دستگیری‌های گسترده شد به عنوان پیروان دین، این بحث البته در میان ملی مذهبی‌ها مطرح بود که در رغم اقبال جامعه به آنها نباید بروز سیاسی داشته باشند و حکومت را متهم سازد که می‌خواهند قدرت را از دست آنها بگیرند، بلکه پیش از هر چیز باید اول مایه‌ای اندوخت، برای این کار هم لازم است دور هم بنشینند و کار کنند، هسته‌های مطالعاتی تشکیل دهند (در آن موقع من زندان بودم) قرار بود هر کدام در حوزه مورد علاقه خود بحث

و نتیجه را به عنوان مسائل مطالعاتی ارائه دهند ولی متأسفانه این وضعیت پیش آمد اینکه نمی‌توانند اندیشه تولید شود یعنی کمک می‌کنند که کشور به صورت بربوت درآید یعنی فرهنگ بیرونی بیاید و همه چیز را تسخیر کند، به اسم مبارزه با ناتمام فرهنگی به خلق سلاح کامل فرهنگی ایران کمک کردند، شما وقتی نتوانید نتیجه فکرتان را ارائه کنید در شرایط امن و آزاد کم کم

دولتمردان می‌توانند به عنوان آدم‌های متدین ظاهر شوند اما اینکه دولت ماهیت دینی پیدا کند یا دستگاهی بشود برای اجرای احکام شرع، صریحاً می‌گویم قبول ندارم

دولتمردان می‌توانند به عنوان آدم‌های متدین ظاهر شوند اما اینکه دولت ماهیت دینی پیدا کند یا دستگاهی بشود برای اجرای احکام شرع، صریحاً می‌گویم قبول ندارم، در دوره جدید از زمانی که بحث دولت - ملت پیش آمده و حقوق شهروندی شکل گرفته، همه اتباع کشور فارغ از گرایش‌های سیاسی و عقیدتی و مذهبی از حقوق برابر برخوردارند، یک دولت که ماهیت مذهبی دارد نمی‌تواند این را رعایت کند و مجبور است شهروندان را به مذهبی و غیرمذهبی تقسیم کند در حالی که در جهان امروز هیچ دولتی چنین ندارد بنابراین دولت به عنوان یک دستگاه راجع به گرایش‌های مذهبی هیچ‌کس باید بی‌طرف باشد از یک سو گرایش‌ها عام مذهبی را تجمیع کند در ایالات متحده هم این جور است، رئیس جمهور آمریکا می‌گوید اگر نهادهای مدنی و مذهبی تقویت بشود به دلیل اینکه به رشد اخلاقیات مذهبی کمک می‌کند، تاثیر خوبی روی خانواده می‌گذارد، همین طور در روابط

چه کسی همه چیز را از دست می‌دهد مردم یا حکومت؟ بعضی این پرستش را مطرح می‌کنند که چرا نیروهای مترقی همیشه عقب‌تر از مردم حرکت می‌کنند. به اعتقاد آنان، مردم چیزی برای از دست دادن ندارند.

بخشی از گرفتاری‌های نیروهای مترقی بحث معرفتی و شناخت است، بحث دیگر ابزار و سازماندهی است، از این جهت مشکل داشتن فرض کنید همان اول هم اصلاح طلبان فکر می‌کردند که اگر این جناح مقاومت کند آیا ابزار و وسایل لازم را داشتند که بتوانند تمام فشارها را خنثی کنند، به هر حال این اتفاق افتاد است که نیتفاده است و عملی نیست که راجع به آن بحث کرد، اصلاح طلبان معتقد بودند که اگر جامعه یکباره باز شود نیروهای پشت سر قرار

داشتند که قدرت را می‌گیرند، به خاطر همین از باز شدن کامل حمایت نمی‌کردند، از طرفی اگر می‌خواستند از باز شدن کامل حمایت نکنند حمایت مردمی را از دست می‌دادند و مردم علاقه‌هایشان تغییر می‌کرد، بحث این است که اگر اصلاحات با همان شکل پیش می‌رفت هم به نفع مردم بود و هم به نفع حاکمیت ولی این شرایط به ضرر هر دو است هم حاکمیت و هم مردم، بالاخره مردم فرصتی را از دست دادند، این مدت می‌شد برنامه‌های زیادی انجام داد و حکومت می‌توانست خود را بازسازی کند و تداوم پیدا کند ولی این فرصت نیز از دست رفت به طوری که مردم به نقطه‌ای رسیده‌اند که بگویند هیچ کدام، این زبان برای هر دو طرف است، برای همه ما اصلاح طلب بودیم و بر آن اصرار داشتیم، اما این به معنای این نیست که اوضاع ادامه خواهد داشت نه اوضاع

به این شکل قابل دوام نیست، نیروهای اوضاع را بر هم خواهند زد که این نیروها قطعاً ما نیستیم.

به دست کسی هم به ملی-مذهبی‌ها و وضعیت آنان پیروانیم بسیاری بر این باورند که آینده از آن نیروهای ملی است، به نظر شما توان ملی - مذهبی‌ها در به دست گرفتن قدرت در آینده نزدیک چقدر است؟ مردم دوست دارند بلند جایگاه این دین در مناسبات قدرت و رابطه آن با دولت از منظر ملی - مذهبی‌ها چگونه است؟

نیروهای ملی مذهبی بخشی از جنبش اصلاح طلبی هستند که وقتی این بخش به بن‌بست برسد آنها هم به بن‌بست می‌رسند، بالطبع با به بن‌بست رسیدن اصلاح طلبان نیروهای ملی مذهبی هم در حاشیه قرار خواهند گرفت و اینکه ملی، مذهبی‌ها خواهند در آینده قدرتی را به دست بگیرند، شخصاً اعتقاد ندارم، زیرا آن نیرویی که می‌آید خیلی تندروتر و رادیکال‌تر از این نیرو است و پیروان این سیستم است اما در میان مدت می‌شود شناسایی داشته باشند که نقشی بازی کنند وقتی پلورالیسم حاکم شود، در مورد اینکه رابطه دین و دولت با نیروهای ملی و مذهبی اتفاق نظر وجود ندارد، هر کدام چیزی گفتند، اساساً وقت مناسبی نبوده که بنشینند بحث و گفت و

بخشی از گرفتاری‌های نیروهای مترقی بحث معرفتی و شناخت است بحث دیگر ابزار و سازماندهی است

بخشی از گرفتاری‌های نیروهای مترقی بحث معرفتی و شناخت است، بحث دیگر ابزار و سازماندهی است، از این جهت مشکل داشتن فرض کنید همان اول هم اصلاح طلبان فکر می‌کردند که اگر این جناح مقاومت کند آیا ابزار و وسایل لازم را داشتند که بتوانند تمام فشارها را خنثی کنند، به هر حال این اتفاق افتاد است که نیتفاده است و عملی نیست که راجع به آن بحث کرد، اصلاح طلبان معتقد بودند که اگر جامعه یکباره باز شود نیروهای پشت سر قرار داشتند که قدرت را می‌گیرند، به خاطر همین از باز شدن کامل حمایت نمی‌کردند، از طرفی اگر می‌خواستند از باز شدن کامل حمایت نکنند حمایت مردمی را از دست می‌دادند و مردم علاقه‌هایشان تغییر می‌کرد، بحث این است که اگر اصلاحات با همان شکل پیش می‌رفت هم به نفع مردم بود و هم به نفع حاکمیت ولی این شرایط به ضرر هر دو است هم حاکمیت و هم مردم، بالاخره مردم فرصتی را از دست دادند، این مدت می‌شد برنامه‌های زیادی انجام داد و حکومت می‌توانست خود را بازسازی کند و تداوم پیدا کند ولی این فرصت نیز از دست رفت به طوری که مردم به نقطه‌ای رسیده‌اند که بگویند هیچ کدام، این زبان برای هر دو طرف است، برای همه ما اصلاح طلب بودیم و بر آن اصرار داشتیم، اما این به معنای این نیست که اوضاع ادامه خواهد داشت نه اوضاع

ولی کم نیستند نیروهای ملی که داعیه شرکت در مناسبات قدرت را هم دارند.

بخشی می‌خواهند نقش روشن‌فکر را بازی کنند و برخی هم می‌خواهند نقش سیاسی بازی کنند ولی بحث من این است که نیروهای ملی مذهبی به داعیه براندازی دارند و نه در موقعیت هستند که بتوانند آلترناتیو باشند، من مقاله‌ای نوشتم در ایران، «نیروی ملی-مذهبی و طرح سه پرسش» و آن جگه هم به آن زمان نیروهای مذهبی می‌توانستند نقشی را که در ابرایل انقلاب بازی کردند برای انتقال از سکولار به بنیادگرایی، حالا مطرح می‌شود که می‌توانند عکس آن عمل کنند و واسطه بنیادگرایی و سکولاریسم شوند ولی من معتقد ملی، مذهبی‌ها حالا نمی‌توانند این نقش را بازی کنند. جامعه ما توجه به زمینه مذهبی به واکنش افشانه ولی میل بر تداوم دارد، جامعه‌ای که هم به اختلافات مذهبی میل دارد و هم

مایل است با جهان بیرون تعامل داشته باشند.

نیروهای ملی مذهبی که تمایل به حوزه قدرت دارند، داعیه این دارند که بتوانند به میزان وزنی که از اعتبار و رای مردمی کسب می‌کنند، در حوزه قدرت سهم داشته باشند و این خاص آنها نیست.

جدول شماره ۳۱

افقی

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷</				